

Деркембаева Н.К., Токтокуева М.Ж.

АНГЛИС ТИЛИН ОКУТУУДАГЫ АКТИВДҮҮ ЖАНА
ИНТЕРАКТИВДҮҮ МЕТОДДОРДУН ТҮРЛӨРҮ

Деркембаева Н.К., Токтокуева М.Ж.

ТИПЫ АКТИВНЫХ И ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ
В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

N. Derkembayeva, M. Toktokueva

TYPES OF ACTIVE AND INTERACTIVE METHODS
IN TEACHING ENGLISH

УДК: 378.1/372.8:81

Интерактивдүү мамиле – бул интерактивдүү сабактын жүрүшүндө окуу материалын үйрөнүү менен байланышкан студенттердин иш-аракетинин белгилүү бир түрү. Окутуу методдору – окутуунун мазмунунда каралган билимдерди, көндүмдөрдү жана көндүмдөрдү берүү жана өздөштүрүү натыйжасында мугалим менен окуучулардын өз ара аракеттенүү ыкмасы. Макалада англис тилин окутуунун активдүү жана интерактивдүү ыкмалары каралат. Англис тили сабактарында ушул ыкмалардын жана ыкмалардын айрымдарын колдонуу мүмкүнчүлүгү сүрөттөлгөн. Активдүү жана интерактивдүү окутуу ыкмасы англис тилин үйрөнүүгө түрткү берет, окуу процесси кызыктуу жана көңүлдүү болуп, студенттер өздөрүн эркин сезишет.

Негизги сөздөр: ыкма, интерактивдүү ыкма, окутуу ыкмасы, чет тилдер, активдүү ыкма, окутуу, пассивдүү ыкма.

Интерактивный подход – это определенный тип деятельности учащихся, связанный с изучением учебного материала в ходе интерактивного урока. Методы обучения – способ взаимодействия между учителем и учениками, в результате которого происходит передача и усвоение знаний, умений и навыков, предусмотренных содержанием обучения. В статье рассматриваются активные и интерактивные методы преподавания английского языка. Описана возможность использования некоторых из этих методов и приемов на уроках английского языка. Активный и интерактивный метод обучения повышает мотивацию в изучении английского языка, процесс обучения становится более интересным и развлекательным, а студенты чувствуют себя свободнее.

Ключевые слова: метод, интерактивный метод, метод обучения, иностранные языки, активный метод, обучения, пассивный метод.

An interactive approach is a certain type of student activity associated with the study of educational material during an interactive lesson. Teaching methods are a way of interaction between a teacher and students, as a result of which the transfer and assimilation of knowledge, skills and abilities provided for by the content of training takes place. The article discusses active and interactive methods of teaching English. The possibility of using some of these methods and techniques in English lessons is described. An active and interactive teaching method increases motivation in learning English, the learning process becomes more interesting and entertaining, and students feel freer.

Key words: method, interactive method, teaching method, foreign languages, active method, teaching, passive method.

Жалпы глобалдашуу агымына байланыштуу жана ар түрдүү тилдердин жана маданияттардын тыгыз байланышып, аракет кылуу шартында чет тили өзгөчө

мааниге ээ болуп жатат. Себеби көптөгөн адамдардын бири-бири менен болгон ар кандай иш-аракеттеринде, мамиле, байланыштарында тилге болгон керектөөлөр көбөйүүдө. Буга ылайык чет тилин үйрөнүү зарылчылыгы жаралып, аны кантип окутууга карата кызыкчылыктар өсүүдө. Ушуга байланыштуу чет тилдерди окутууда жаңы усул-ыкмаларды жана жаңычыл технологияларды колдонуу өтө курч маселе болуп чыга келди. Чет тилди баштагыдай салттуу окутуу методикасы менен бирге эле, жаңычыл окутуу, заманбап методикалык усул-ыкмаларды пайдалануу, сабактарды көрсөтмөлүү жүргүзүү жана алдыңкы технологиялык жетишкендиктердин жардамы менен, окутуп-үйрөтүүнүн натыйжалуулугун арттыруу зарыл. Себеби аалам азыр тез өзгөрүүнүн шартында жашап жатат, маданий, илимий тажрыйбалардын аралашуу интеграциясы жүрүп, бул өзгөчө жаңы шарттарга ыкчам көнүгүшү, окуп-үйрөнүлгөн тилдин жардамы аркылуу жеке билимин, ой өрүштөрүн көтөрүү, тил аркылуу ошол чөйрөнүн коомдук турмушуна багыт жана тез аралашуу ж.б. маселелер бар.

Методду педагогикалык категория катары өтүлө турган материалды кандай ыкма менен натыйжалуу берүүнүн жолдорун көрсөтүү десек, методдорду тилди үрөнүүдө коюлган максатка жетүү үчүн пайдаланган каражат катары кабыл алсак болот. Демек, тилди үйрөнүүдө натыйжага тез жана сапаттуу жетүү үчүн тандап алган методдун ролу абдан маанилүү. Башкача айтканда, ийкемдүү, туура метод тандалса тил бат өздөштүрүлөт.

Окутуу процессинде колдонулган методдорду окутуучу менен студенттин ортосундагы иш-аракеттерге жараша жалпысынан төмөнкүдөй методдорго бөлүүгө болот:

1. Пассивдүү методдор;
2. Активдүү методдор;
3. Интерактивдүү методдор.

Англис тилин окутууда жаңы маалыматтык технологияларды колдонуу маселеси барган сайын актуалдуу болуп баратат. Окуу процессин күчөтүү үчүн компьютерди жана мультимедиялык каражаттарды колдонуу окутууда жеке багыттагы мамилени гана эмес, студенттердин билим деңгээлин эске алуу ме-

нен жекелештирүүнү жана дифференциациялоону камсыз кылат.

Билим берүүнүн жаңы сапатына, чындыгында адекваттуу заманбаптыкка жетишүү үчүн, англис тили окутуучусу маалыматтык-компьютердик технологияларды өздөштүрүп гана тим болбостон, салттуу түрдө жетектөөчү жана көзөмөлдөөчү функциялар акырындык менен багыттоочу жана тутумдаштыруучу менен алмаштырылып, окуу процессине болгон мамиле канчалык өзгөрөрүн түшүнүшү керек. Ушул шарттарда гана окутуучунун жана студенттердин маалыматтык-билим берүү чөйрөсүндө максаттуу биргелешкен иш-аракеттери толук жүзөгө ашырылышы мүмкүн.

Эгерде салттуу окутууда негизги милдет студенттерге белгилүү бир билимди берүү, бир катар көндүмдөрдү калыптандыруу болсо, анда активдүү окутуу ыкмаларынын максаты – студенттерди таанып-билүү көйгөйлөрүн коюуга жана чечүүгө үйрөтүү, ал үчүн маалыматты табуу, кайра иштетүү, пайдалануу жана түзүү, маалымат мейкиндигинде багыт алуу.

Көпчүлүк педагогдор активдүү жана интерактивдүү методдорду бирдей эле деп эсептешет, бирок булардын окшоштук жана өзгөчөлүк жактары бар. Интерактивдүү методдорду учурдун талабына ылайык келген активдүү методдордун бир формасы катары кароого болот [1].

Интерактивдүү методдорду окуу процессине катышуучулардын биргеликте жүргүзгөн иш аракеттерине негизделген окутуунун заманбап методдору катары кароого болот. Интерактивдүү деген сөз («inter» – өз ара, «act» – аракет) биргеликте жүргүзүлгөн иш-аракет дегенди түшүндүрөт. Окутуунун интерактивдүү методу «окутуучу - студент», «студент - студент», «студент - окутуучу предмет» ортосундагы байланышты түшүндүрөт, б.а. интерактивдүү окутуу бул катышуучулардын өз ара аракеттенишүүсүнө негизделген окутуу методу.

Интерактивдүү окутуунун милдеттери:

- студенттердин сабака болгон кызыгууларын ойготуу;
- окуу материалдарын мыкты өздөштүрүүсүн камсыздоо;
- берилген тапшырмаларды аткарууда студенттердин өз алдынча изденүү аракеттерин өнүктүрүү;
- команда менен иштөөгө үйрөтүү, сөз эркиндик укугун коргоого, сабырдуулукка үйрөтүү;
- студенттердин ортосундагы мамилелерди калыптандыруу;

• кесиптик жана турмуштук чеберчиликтерин өстүрүү;

- студенттерди компетенттүүлүккө үйрөтүү.

Интерактивдүү методдор студенттердин сабака болгон кызыгууларын ойготот, ошондой эле алардын окуу материалын терең өздөштүрүүсүн, билгичтиктерин, ой-жүгүртүүлөрүн, чыгармачылыгын, өз алдынча изденүүлөрүн өркүндөтөт жана коммуникативдик жөндөмдүүлүктөрүн калыптандырат.

Чет тилин үйрөтүүдө интерактивдүү методдордун бир нече түрлөрү колдонулат. Мисалы, алардан тегерек стол (дискуссия, дебаттар) жана мээ чабуулу (брейнсторминг ж.б.).

Жогоруда каралган негизги методдордон сырткары, интерактивдүү окутуунун башка түрлөрү да бар. Мисалы, Оюн түрүндөгү окутуу методу, casestudy (кырдаалды анализдөө) методу, мастер класс методу, чыгармачылык менен аткарылуучу тапшырмалар, кичи группаларда иштөө, интерактивдүү экскурсия, видеоконференция, социалдык-психологиялык тренинг, фокус группа, портфолио методу, проектер методу, группалык талкуулар ж.б.

Активдүү окутуу ыкмалары (АОЫ) бул окуу материалын өздөштүрүү процессинде студенттердин ой жүгүртүү жана практикалык иш-аракеттеринин активдүүлүгүн жана ар түрдүүлүгүн камсыз кылган методдордун тутуму. Активдүү окутуу ыкмалары практикалык багытка, оюн иш-аракетине жана окутуунун чыгармачыл мүнөзүнө, интерактивдүүлүккө, ар түрдүү коммуникацияларга, диалогко жана полилогко, окуучулардын билимин жана тажрыйбасын пайдаланууга, алардын ишин уюштуруунун топтук формасына, бардык сезүү органдарын процесске тартууга, окууга жигердүү мамиле жасоого, кыймылга жана ой жүгүртүүгө негизделет. Ар бир ыкманы аны колдонгон адам активдүү кылат [2].

Эгерде пассивдүү сабактар авторитардык формада өтүлсө, ал эми англис тилин окутууда активдүү сабактар демократиялык формада өтүлөт. Окутуунун активдүү методдору – билим алуучулардын (студенттердин) өз алдынча таанып билүү ишмердүүлүктөрүн өркүндөтүүчү методдор катары каралат.

Азыркы учурда окутуунун активдүү формалары боюнча бирдиктүү классификация жок. Биз төмөнкү классификацияга көңүлүбүздү бурдук.

Окуу жана таанып-билүү ишмердүүлүгүнүн мүнөзү боюнча окутуунун активдүү ыкмалары (имитация) профессионалдык ишмердикти имитациялоого багытталган имитациялык жана имитациялык эмес ыкмаларга бөлүнүшөт. Имитациялык ыкмалар өз кел-

зегинде ойнолуучу жана ойнолбоочу болуп бөлүнөт. Ойнолбоочуларга конкреттүү ситуацияны анализдөө, көрсөтмө боюнча иш-аракет ж.б. таандык. Ойнолуучу ыкмалар: ишкердик оюндары, дидактикалык жана окутуучу оюндар, кырдаалдык оюндар, оюн ыкмалары жана процедуралар, активдуу режимдеги тренингдерге бөлүнөт [3].

Проблемаларды чечүүнүн жүрүшүндө катышуучулардын иш-аракетинин түрүнө жараша методдор төмөнкүчө бөлүнөт: объекттерди же аракеттерди ар кандай мүнөздөмөлөр боюнча рейтингдештирүү; процесстерди жана структураларды оптималдаштыруу; объекттерди долбоорлоо жана куруу; башкарууда, баарлашууда жана конфликттик кырдаалдарда аракеттердин тактикасын тандоо; инженердик-долбоорлоо, изилдөө, башкаруу же социалдык-психологиялык маселени чечүү; көңүл буруу, ойлоп табуучулук, оригиналдуулук, ой жүгүртүүнүн ылдамдыгы жана башка көндүмдөрдү көрсөтүү жана үйрөтүү.

Катышуучулардын саны боюнча: индивидуалдык, топтук, коллективдик ыкмалар, ошондой эле диалдык жана триададагы катышуучулардын ишин камтыган методдор белгиленет.

Биз ОАБнын төмөнкү классификациясына таянабыз, бул аларды төрт топко бөлүүнү, окутуунун топтук жана жеке формаларын бириктирүүнү, биринчиси үстөмдүк кылууну камтыйт.

ОАБнын классификациясы. Дискуссиялык методдор (эркин жана багытталган дискуссиялар, адистердин жолугушуулары, турмуштук жана кесиптик окуяларды талкуулоо ж.б.) өз ара аракеттенүүнү, пикир алмашууну уюштуруу функциясын аткарган, зарыл болгон учурда топтук чечимди иштеп чыгуу жана кабыл алуу процесстерин башкаруучу лидердин пассивдүү позициясы менен катышуучулардын жандуу жана түз баарлашуусуна тузулгон.

Ошентип, дискуссиялык ыкмалары негизинен катышуучулардын коммуникативдик компетенттүүлүгүнүн элементтерин өнүктүрүү үчүн колдонулат. Бирок ошо менен бирге аларда талашып-тартышуу жөндөмү гана иштелип чыкпастан, компромисс таба алуу, ар кандай адамдардын жана топтордун көз караштарын жана кызыкчылыктарын эске алуу менен биргелешкен чечимдерди кабыл алуу да иштелип чыгат [4].

Оюндун бардык же бир нече маанилүү элементтерин (оюн кырдаалы, ролу, активдүү ойноо, реалдуу окуяларды реконструкциялоо) колдонуучу оюн ыкмалары (ишкердик, уюштуруучулук жана активдүүлүк, симуляция, ролдук оюндар, психодрама, социалдык

драма ж.б.у.с.) жана тигил же бул себептерден улам, адамга жеткиликсиз болгон жаңы тажрыйбаны алууга багытталган ыкмалар.

Оюн ыкмалары айланадагыларга зыян келтирбестен, олуттуу убакытты жана каржылык чыгымдарды талап кылбастан, жаңы тажрыйба алууга мүмкүндүк берет.

Ошо менен бирге, оюндардын бир катар түрлөрү (окутуучу, ж. б.) дискуссия жүргүзүүнүн ыкмаларын колдонушат, демек, жогоруда айтылгандарга окшош маселелерди чечишет. Катышуучуларга психотерапевтик таасир берүүчү оюндар (психодрама) бар, ошондуктан бул ыкма же анын варианттары тренингде көп колдонулат.

Рейтингдик ыкмалар (эффективдуулук рейтинг, популярдуулук рейтинг), атаандаштыктын таасиринен окуучулардын активдүүлүгүн активдештирүү, жетишкендикке болгон муктаждыкты жөнгө салуу. Рейтингдик методдор тарбиялык, тарбиялык жана кесиптик мотивацияны сактоого жана өнүктүрүүгө, алардын субъективдүү мүнөздөмөлөрүн өнүктүрүүгө (активдүүлүктү, жоопкерчиликти, ышкыны, андоону ж.б.) багытталган.

Катышуучулардын өздүгүнө жана журум-турумуна таасир этип, стимулдаштырууга, коррекциялоого, дарылоого, өнүктүрүүгө таасир этууге багытталган тренингдик ыкмалар (журум-турумга жана инсандыкка багытталган тренингдер).

Тренингдик ыкмалары негизинен коррекциялоочу-өнүктүрүүчү жана психотерапевттик багытка ээ, бирок ошол эле учурда тиешелүү көндүмдөрдү жана жөндөмдөрдү өркүндөтүүдө, турмушта жана ишмердикте кемчиликтердин себептерин түшүнүүдө, өзүн-өзү таануу жана өзүн-өзү кабыл алуу үчүн дагы колдонулушу мүмкүн. Процедура катары алар жогоруда саналып өткөн ОАБ топторунун дээрлик бардыгын камтышы мүмкүн, ошондуктан айрым авторлор тарабынан социалдык-психологиялык окутуунун негизги ыкмаларына киргизилген [5].

Ошентип, англис тилин окутуунун активдүү жана интерактивдүү ыкмалары төмөнкү жыйынтыкты алып келет:

- позитивдүү окуу мотивациясын түзүү;
- студенттердин таанып-билүү активдүүлүгүн жогорулатуу;
- студенттерди билим берүү процессине активдүү тартуу;
- өз алдынча иш-аракеттерди стимулдаштыруу;
- таанып-билүү жараяндарды өнүктүрүү-сөз, эс тутум, ой жүгүртүү;

- окуу маалыматтарынын чоң көлөмүн натыйжалуу өздөштүрүү;
- чыгармачылыкты жана стандарттык эмес ой жүгүртүүнү өнүктүрүү;
- студенттердин инсандык коммуникативдик-эмоционалдык чөйрөсүн өнүктүрүү;
- ар бир студенттин жеке мүмкүнчүлүктөрүн ачуу жана алардын көрүнүшү жана өнүгүшү үчүн шарттарды аныктоо;
- өнүктүрүү жана универсалдуу көндүмдөр.

Билим берүү процессинде активдүү жана интер-активдүү методдорду системалуу жана максаттуу колдонуу билим берүү процессинин натыйжалуулугун жана окутуунун, тарбиялоонун жана өнүктүрүүнүн пландаштырылган максаттарына кепилденген жетишүүнү камсыз кылууга мүмкүндүк берет.

Адабияттар:

1. Абрамова И.Г. Интерактивные методы обучения в системе высшего образования. - М.: Гардарики, 2008. - 368 с.
2. Активные методы обучения: Электронный курс. - <http://www.moi-universitet.ru/>
3. Привалова Г.Ф. Активные и интерактивные методы обучения как фактор совершенствования учебно-познавательного процесса в вузе // Современные проблемы науки и образования. - 2014. - №3.
4. Григальчик Е.К., Губаревич Д.И. Обучаем иначе. Стратегия активного обучения. - Минск, 2003.
5. Поляков С.Д. В поисках педагогической инновации. - М.: Дрофа, 2003.
6. Анарбаева Д.М., Бакирова Э.У. Значение интерактивного метода. / Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. 2021. №. 6. С. 202-206.
7. Торыбаева Ж., Беркимбаев К., Байманова У. Система подготовки будущего учителя английского языка. / Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. 2021. №. 7. С. 254-260.